

¿Jaungoikoa, Jainkoa, Jinkoa edo Goiko Jauna?

Egun abetan idatzi dira zenbait lan egoki, adierazteko asmoan, zer izen dan, euskaldunak beren izkera jatorrian daukatena, edo biar dutena, gure Jaun altsuari, zeru ta lurren Jabeari deitzeko.

Atsegin aundiz lan abek ikusten ditugu, bada berak erakusten digute, gure izkuntza maitagarriak ez daukala zokoratzeko ichurik, eta alde batetik eta bestetik sortzen dirala euskaldun zintzoak, beren izkerari lei osua diotenak.

Ala bada guk ere azaldu nai degu gure iritzia gai ortan. Euskeraren gayan itz egitia atzegintsua da guretzat, eta bestiakin baltzan guazenenian atsegintsuagua oraindik. Iduritzen zaigu era ortan pizkortu ta sendotzen degula gure izketa maitagarria.

Lau izen agertu dira zeru lurren labeari deitzeko: *Jaungoikoa*, *Jainkoa*, *Jinkoa* ta *Goiko-Jauna*.

Labak euskera jatorrekuak dira, itz euskerazkoakin antolatuak daudelako. Azkena jarri deguna, azkena sortua ere da, ta azkenerako laga-gu degu.

Lenengo agertzen dana, *Jaungoikoa*; lenengoa, zarrena, izan biar du gure iritzian.

Aita Larramendi'k bere iru izkerako itztegian diyo:

«Llama a Dios *Jainkoa*, síncope de Jaungoikoa, y significa Señor de lo alto; y quién no sabe, que es atributo de Dios ser Señor especialmente de las alturas, donde más resplandece su dominio. (Aquí merecía castigarse el reparo de aquellos insultos, que dicen, que el vascuence no tiene nombre propio de Dios; y son los que no saben siquiera en qué consiste la propiedad de un nombre. Y piensan, que Dios puede significarse con nombre propio, y que estos nombres *Dios*, *Deus*, *Idio*, *Theos*, etc., son nombres de Dios propios, como los que se ponen en el Bautismo; y otras ignorancias de este tamaño y bulto. Pero por esta vez los castigo con despreciarlos.»

Aita Larramendi'ren iritziyan beaz, *Jainkoa*, *Jaungoikoa'ren* laburtasun bat besterik ez da, ta azkeneko izen au da jatorra, zarra, euskaldunak lenengotik erabili dutena zero lurren Jabeari deitzeko.

Izen orrekin adierazten degu, euskalzale jakintsu arren iritzian, goyetako Jauna dala; era onetan azaldu nairik bere Jauntasun neurrigabia; bada jakiña dago, jauntasun eta nagusitasuna, goituaz, goyetan, adierazten dala argiyago ta zuzenago.

Iturriza, bizkaitar kondairatzalle pizkorrak, dio gai ontan:

«El Dios a quien no conocían los Gentiles, y por conocerle le veneraban los vizcainos y demás provincias de Cantabria, es a quien el profeta Isaias, citado por el P. Puente en el Cap. 13 del libro 3.º llama *Dios escondido*; Lucano *Dios incierto*; el mismo que predicaba San Pablo en Atenas cuando vió que tenían entre sus ídolos una Ara con inscripción, *Al Dios no conocido*. El que se dignó ser llamado Dios de Abraham, Isaac y Jacob, por la grande fe de aquellos Santos patriarcas (dice el P. Osorio) que pudiera ser llamado el Dios de los vascongados, cuya fe siempre fué viva y constante, y en su vascuence le han nombrado y nombran *Jaungoikoa*, que quiere decir el señor de arriba, dueño de todo lo criado.»

Orra beaz Iturriza'k ere nola izen jatorra bezela *Jaungoikua* azaltzen duben; adieraziaz goiko Jauna, sortutako guzien jabia esan nai dala.

Aizkibel'ek, bere iztegian dio:

«*Jaungoikoa*-Dios, nombre sagrado del Supremo Ser Criador del universo, que le conserva y rige etc.»

Eta orla batzuek eta bestiak erakuzten digute, izen zarra, gogoratzten dan zarrena *Jaungoikoa* dala.

Bai Larramendi'k eta bai Aizkibel'ek ere, beren itztegietan, esan degun bezela, *Jaungoikoa* dakarte, ta biyak diyote gero, *Jainkoa* ta *Jinkoa*, *Jaungoikoa'ren* itz laburrak dirala, ez dirala izen berriak, izen bera laburtua baizik.

Ázkue berak ere, bere itztegi euskal-españar-prantzezian, *Jaungoiko-Dios*, *Dieu* jartzen du; ta gero *Jainko* ta *Jinko'ra* irištian galdeera bat bezela egiten du, ez ote diran azkeneko itza bek *Jaungoiko'aren* laburtasunak.

Nere iritziyan ala dira. *Jaungoikoa* da izen zarra. *Jainkoa* ta *Jinkoa*, erreštasauna gatik ibiltzen ditugun itz laburrak.

Goazen orain beste itzaz zerbait esatera. *Goiko Jauna* izen berriya da, oraindik idazlari batzuk bakarrik dabilkitena. Errian inor guchik, edo inork ez du esaten.

¿Nondik dator izen berri au?

Idazlari batzuek arkitu dute *Jaungoikoa* ez dala ondo antolatutako itza. Goikoa edo bekoa, eskuiko edo ezkerrekoa aurretik esan biar dala euskara jatorrak agintzen dun eran. Eta orregatik *Goiko Jauna* esan biar dala ta ez *Jaungoikoa*.

Baliteke. Bañan euskal itz jatorra daukagula ¿orren biarrekua ote da, gaizki antolatua dagolako iritzian, izen zarra berritzen astia? ¿Aurreragoko lanik ez ote daukagu, euskera zendotu ta pizkortzen asi nai badegu?

Gañera, oiturak berak ere, denbora puska baten ondorian, lege batzuek ipintzen dituela iduritzen zaigu.

Eta euskera amaren bularretik jaso degun euskaldun askok, Jaungoikoa aitatzian, berialaše ezagutzen degu zeru lurren Jaun altsuaz itz egiten digutela. Goigo jaunaz itz egitian berriz, iruditzen zaigu, bigarren bizitzako, irugarreneko edo beste goiko bizitzaren bateko naguzizat esaten digutela.

Gaztetan nik, eche jabia ezagutu nun laugarrenetik gora bizi zana. Eche barrengo biztanle guziak *naguzi jauna* deitzen genion, gaurko egunian oi ez dan begiramenarekin.

Inork orduan *goiko jaunaz* neri zerbait esan baziran, usteko nun gure laugarren bizitzako eche jabeaz itz egiten zirala. Ura besterik ez nun nik *goiko jaunaz* ezagutzen.

¿Zeru-lurren Jabea, eche jabearekin naztutu ote liteke? ¿Itz batekin berarekin bata ta bestia deitu litezteke?

Zeru-lurren Jabia neurri gabekoa da. ¿Zergatik bere izena ere neurritik kanpokoa izan ez liteke?

Irugarrengo, laugarrengo jauna, goiko jauna da. Mendi gañetan jauregi politak dakazkitenak, goiko jaunak dira.

Goiko jaunak asko dira.

Zeru lurren jabia bat bakarra.

Izena ere berezat bakarra biar du.

Orain arte Jaungoikoa deitu diote; aurrera ere, nik beintzat, ala deituko diot:

Jaungoikoa.

L. M. AITZBITARTE